

In 2004 werd Jacques Costongs verrassend naar voren geschoven als wethouder in Maastricht. **De PvdA'er werd een vaste en stabiele factor in het stadsbestuur.** Na de verkiezingen van maart 2014 houdt hij het voor gezien. Tijd voor een beschouwende terugblik.

Stad verder dan gedacht

door **Stefan Cybels** en **John Hoofs**

Politici die het bijna tien jaar volhouden in een stadsbestuur, je moet ze in deze waan-van-de-dag-samenleving en korte-lontjesdemocratie met een loep zoeken. Maastrichts PvdA-wethouder Jacques Costongs is een van de weinigen die zo'n lange conduittestaat nog kan voorleggen. Na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 zal hij nog meehelpen een mooie coalitie voor Maastricht te formeren, maar daarna trekt hij de stadhuisdeur achter zich dicht. Tijd voor wat anders.

Wanneer kwam het besef dat het mooi genoeg is geweest?

„In mei, toen een eerste verken-nend rondje werd gemaakt voor de verkiezingen. De opmaat naar de lijsttrekkersdiscussie, het voorbereiden van lijst en programma. Ik stelde mezelf de vraag: nog een periode? Vervolgens kijk je in de spiegel en stuit je op je eigen theorie over houdbaarheid van leiders in een organisatie. Als je altijd hebt uitgedragen dat er ruimte moet zijn voor doorstroming, vernieuwing, verjonging, talenten een kans bieden, moet je dat zelf in praktijk brengen. Vervolgens kijk je dan rond in je partij om te zien of er goede gedagden met voldoende potentie zijn. Dat is bij de PvdA ruimschoots het geval.”

Tien jaar is een stevige periode om op terug te blikken. Toen u in 2004 begon werd Maastricht beste stad van Nederland en Gerd Leers beste burgemeester. Mooi moment om te starten, toch?

„Ik begon met het gevoel dat de stad op orde was, logisch in elkaar stak. Prachtige projecten waren net afgerond of stonden op stapel. Tegelijkertijd voelde je een kanteling aankomen. Reden voor mij om aan te dringen op actualisatie van onze stadsvisie. Ik wilde meer aandacht voor het besef dat we hard bezig waren een internationale stad te worden, steeds meer Euregionaal redeneerden. Terwijl we tot dan heel erg eenkennig hadden geopperd, puur gericht op de stad en haar problemen, die we zo goed als hadden opgelost. Dat moest anders en dat proces is nu volop gaande. We zijn nu bijvoorbeeld bezig met het opzetten met een stedenband in China. Moet dat en waarom daar?, hoor ik dan. Die sceptis beantwoord ik vervolgens heel simpel: we zijn een internationale stad, we hebben die oriëntatie, daar hoort China bij. Over acht jaar zal dat er staan, al besef ik dat het voor veel mensen lastig is zich daar nu in te verplaatsen.”

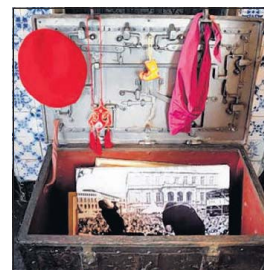
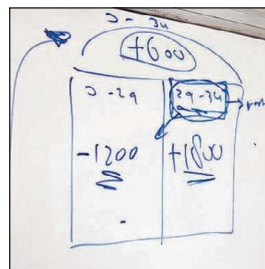
U begint er zelf over. De universiteit, internationalisering, uitbouw van de kenniseconomie, Maastricht vaart er wel bij, maar veel Maastrichtenaren zijn daar niet van overtuigd. Ze mopperen over studentenoverlast en meer.

„Maastricht is op de drempel van 2014 veel verder dan de stad zelf denkt. We zijn een moderne universiteitsstad geworden. Succesvolle steden zijn allemaal steden met een universiteit. Ze brengen dynamiek, maakt je tot een andere stad, de potentie daarvan is gigantisch. Het is alleen nog niet goed zichtbaar gemaakt, we verkopen die winst nog niet goed genoeg, waar-

door het gevoel van de lokale bevolking daar nog niet mee in de pas loopt. We hebben in ons college nog maar één wethouder die aan de Maastrichtse universiteit is opgeleed. De UM zit nog niet echt in de genen van de stad, dat heeft tijd nodig. Bedenk wel: we zijn een hele jonge universiteit. Dat gevoel gaat groeien.”

Studenten wordt verweten dat ze niet willen integreren en lak hebben aan Maastrichtenaren, hoor je overal.

„Studenten zijn veelal passanten. Ze komen voor een paar jaar naar de stad, storten zich vol op hun studie, lopen stages in het buitenland, is het dan reëel te eisen dat ze volop moeten integreren? Ze zijn hier maar zo kort. Daar gaat het voor mij ook niet echt om. Waarom hebben we in Maastricht verhoudingsgewijs minder werkloosheid? Dat is mede aan de universiteit te danken. Het belang van de universiteit is evident, maar het moet zich nog zetten. Een jonge, provinciale universiteit, die pas in 1998 het roer omgooide richting internationalisering, heeft een enorme economische dimensie gekregen. Dat zijn we pas ergens rond 2006 gaan beseffen. Toen ik begon als wethouder spraken we met de universiteitsleiding alleen over gebouwen en studentenhuysvesting. Dat veranderde toen Jo Ritzen de gemeenteraad bijpraatte over internationalisering, over strategie, over de toekomstvisie. Het ging over waar we met de stad heen wilden. Nu trekken universiteitsleiding en stadsbestuur op als een tweeenheid. Toen ik in 2004 kwam, was die focus er nog niet.”

Docent en bestuurder

Jacques Costongs (Maastricht, 1952) was twintig toen hij lid werd van het afdelingsbestuur van de PvdA in Tilburg, waar hij sociologie studeerde aan de Katholieke Universiteit Brabant. Hij werd er later universitair docent onderwijssociologie en onderwijskunde. In Tilburg was hij ook vijf jaar gemeenteraadslid voor de PvdA. In 2002 keerde hij terug naar Maastricht, werd lid van Provinciale Staten (2003-2004) en in 2004 Maastrichts wethouder. Costongs had de afgelopen negen jaar welzijn, volksgezondheid, ouderen, wonen, zorg, onderwijs, wijken en cultuur in zijn portefeuille.

Politiek is het afgelopen decennium een stuk ingewikkelder geworden. Slechte ontwikkeling?

„Vooral de politieke versplintering baart me zorgen. Ik vind ze levensgevaarlijk, omdat een stad als Maastricht zich dat niet kan permitteren. We hebben altijd een stabiel stadsbestuur gehad, een betrouwbaar fundament. Raadsleden - ongeacht politieke kleur en overtuiging - moeten zich verantwoordelijk voelen voor de stad. Alleen krijg je niks voor elkaar, dat doe je samen. Ook als je in de oppositie zit, heb je je verantwoordelijkheid voor het grote geheel. Helaas wordt dat niet overal zo gevoeld. Zonder als een oude man te willen klinken: vroeger leerde je het politieke ambacht stap voor stap. Je groeide in het métier. Nu zie je mensen komen die meteen vol aan de bak moeten. Ze missen ambachtelijkheid en dus gebeuren er veel meer ongelukken, zoals ik ze maar noem. Ik heb ook het idee dat amper nog een partij bewust bezig is met het opleiden en begeleiden van talenten. Jammer, want het vervuult het democratisch proces. Als

je een motie wil indienen, moet je wel weten hoe dat moet. Die kennis ontbreekt nu vaak.”

In dit verband: integriteit was een rode draad in uw bestuursperiode. Maastricht heeft een aantal kwesties achter de rug, die landelijk aandacht trokken. Is de stad daar rijker van geworden?

„Toen ik in 2002 politiek weer een actieve rol ging spelen in Provinciale Staten heb ik dat onderwerp naar me toe getrokken, ben integriteitsdiscussies gestart met het doel om van dat vreselijke imago van Limburg als De Vriendenrepubliek af te komen. Als mensen het vertrouwen verliezen in hun vertegenwoordigers, raakt dat de samenleving. Na de raadsverkiezingen van 2006 heb ik meteen voorgesteld om een integriteitsroep voor wethouders in te voeren. In 2004 werd ik wethouder en amper iemand kende me. Desondanks kon ik zo maar - zonder controle van mijn achtergrond - het stadhuis binnenwandelen. Terwijl iemand die op de hoek hier op de Markt een café wil beginnen een zware integriteits-

foto's Loraine Bodewes

procedure moet doorlopen. Belachelijk dat dit niet voor wethouders gold. Ik vind dat integriteitskwesties binnen politieke partijen zelf moeten worden opgelost. Als dat niet gebeurt, wordt het al snel politiek, daar heeft niemand wat aan. Partijen moeten zelf mechanismen ontwikkelen om zaken die niet deugen aan te pakken. Want ingrijpen als het te laat is, is bepaald geen heldendaad. Begrijp me goed: ik ben geen moralist, maar zelfs als je ook maar de schijn tegen hebt, is dat nadelig voor de stad die je dient. De integriteitskwesties die achter ons liggen, hebben ertoe geleid dat de gemeenteraad veel gevoeliger is geworden op dit vlak. Raadsleden onthouden zich nu veel vaker van stemming, als ze privé betrokken zijn bij een onderwerp. Dat is goed. Als het vertrouwen in de democratie verloren gaat, ben je veel verder van huis.”

Na het opstappen van wethouder Luc Winants, werd u de kop-van-jut van de oppositie, die wraak wilde voor het vertrek van de CDA'er. Hoe hebt u dat ervaren?

„Ik vond het niet leuk, maar je moet er tegen kunnen. De strategie die steeds gevolgd werd, verdiende geen schoonheidsprijs. Ik kreeg steeds ten onrechte het verwijt dat ik de gemeenteraad niet of onvolledig had geïnformeerd over onderwerpen. Het was het vaste mantra. Partijpolitieke spelletjes. Ik zou dat als politicus in de oppositie nooit zo gedaan hebben. Laat ik het daar maar bij laten.”

Als PvdA-lijsttrekker bleek u in 2006 een stemmenkanon. Meer dan 7000 Maastrichtenaren stemden op u. Dat was lang niet vertoond. Vier jaar later was de helft van die steun alweer verdampd.

„Van totale euforie in 2006, naar diepe teleurstelling in 2010. De emoties die op beide momenten opspeelden, voel ik nog steeds. Mijn zoon zag mijn teleurstelling in 2010, kwam naar me toe en vroeg: 'Ik hoop van harte dat je niet de illusie hebt gehad dat de enorme winst van de PvdA in 2006 aan jou lag?' Die opmerking bracht voor mij alles weer in verhouding.”